

Magyarok a Muravidéken

kelt Erdélyben 1999., augusztus 3-án

forrás: Erdélyi Napló

a Magyar - Svéd Online Források publikációja

A csöndes beolvasás...

Július 11-17. között került sor a szlovéniai Muravidéken az idén éppen 110 éves Magyar Néprajzi Társaság XI. Néprajzi Szemináriumára. A rendezvény színhelye Alsólendva (Lendava) városa volt (szervezési nehézségek miatt a magyarországi Lenti város is készségesen támogatta a muravidékieket), ahová a Kárpát-medence területéről 42 néprajzos (17 az anyaországból, 15 Erdélyből, 6 a Felvidékről, 2 Kárpátaljáról, 1-1 a Vajdaságból és Burgenlandból) érkezett, egyedül a horvátországi Szlavónia küldöttsége nem tudott megjelenni. A társaság egyik fő célja, hogy az évente megrendezett tanácskozások alkalmával a meghívottak megismerkedhessenek a Kárpát-medence más-más magyarlakta területeinek nemzetiségi és kulturális örökségével, így az MNT választása nem véletlenül esett Lendvára, hisz Komárom (Illyefalva és Szabadka) után várható volt egy peremvidéki színhely választása.

Az egyhetes szeminárium fontossága több szempontból is értékelhető: lehetőséget adott a térségben folyó gazdaság- és társadalom- néprajzi kutatások felmérésére és értékelésére, ugyanakkor megvitatható a különböző (és újabb) módszertani eljárások helyessége és a kutatásban való alkalmazásának hatékonysága, eredményessége. Az említett kérdések mellett az idejű munkálatokon olyan problémák elemzése is terítékre került, mint a regionalizmus és térségi folyamatok, hagyomány és újjátás a népi gazdálkodásban, valamint a néprajz helye és szerepe a kulturális turizmusban. Amint a záró sajtóértekezleten a lendvai szervezők bevallották, számukra igen nagy elégtétel, hogy a Muravidék egy hétre a magyar néprajztudomány munkálatainak színhelye lehetett, s a megjelent néprajzosok a szép emlékek mellett a térség értékeiből, kulturális örökségéből visznek haza valamit, egyúttal hírívői is lehetnek e kis közösségnek.

Egy ilyen jellegű szeminárium nyilván nem csupán a kimondott szakmai tanácskozások kerete, hanem alkalmat ad arra, hogy közelebbről is megismerhessük az itteni magyarságot.

A régió központja Alsólendva, hatezer lakosának mintegy egyharmada magyar. Ez a hely már a kő- és bronzkorszakban lakott volt, majd a rómaiak hozták létre itt katonai erődítményt, később Nagy Károly frank birodalmának volt örgrófsága. Érintette a népvándorlás is, főleg a szlávok telepedtek meg itt nagyobb számban, majd a magyarok terjesztették ki rá a hatalmukat, a vidék gyepűvé lett, csak Szent László király idején vonták be az állami és egyházi igazgatásba. A 14-15. században Lendva a régió (és Nyugat-Pannónia) legfontosabb szellemi és gazdasági központjává lett. A településen már 854-ben (!) templom, a 10. században pedig védelmi célokat szolgáló vár épül (átalakítva ma is áll). A Hahold család (később Bánffyknak nevezték magukat) birtoka volt, majd az itteni ág kihalásával (17. század) az Esterházy család szerzi meg.

Alsólendva Zala (Maier) György szobrászművész szülővárosa is, azon művészé, aki munkáival (a millenniumi szoborcsoport Budapesten, az aradi vértanúk emlékműve) a magyar szobrászatot európai rangra emelte. A mai látogatónak elsősorban a lendvai várat (itt Zala-emlékszoba is van), a híres szőlőhegyen álló Szentháromság-kápolnát (benne az 1733-ban elhunyt Hadik Mihály főúr és katona múmiáját) és a Szent Anna-szobrot, lent a völgyben pedig az Alexandriai Szent Katalinnak szentelt és

1680-tól épített katolikus templomot, valamint a Makovecz Imre tervei alapján most épülő grandiózus magyar művelődési központot (mely több mint 12 ezer márkányi befektetést igényelt eddig, s ennek 70 százalékát a szlovén állam fizette!) mutogatják meg a helybéli magyarok.

Autóbuszba szállunk és elindulunk megismerni a Muravidéket, amely néprajzilag három kis egységre osztható: Hetés, Őrség és Göcsej. Egy-egy percre megállunk megtekinteni a göntérházi és kámaházi "szoknyás" haranglábakat, de igazi látványosságot főleg a bántornyai (Turnisce) és mártonhelyi (Martjanici) gótikus templomok jelentenek, amelyeknek belső freskói - és főleg a Szent László-legendákat ábrázoló freskók - rendkívül nagy művészettörténeti jelentőséggel és értékkel bírnak (festette Aquiló János a 13. században). Miután megköszöngjük a vend (kultúrájában és mentalitásában az egykori magyar királysághoz kötődő szlovén) hagyományos étrendet (gombaleves, "parasztlakoma" és gibanica), délután a muraszombati (Murska Sobota) Területi Múzeumot látogattuk meg, amelynek kiállított tárgyai között számos olyan darab van, amelyet néhány éven belül vissza fognak szolgáltatni, mielőtt Lendván létrejöhet a magyar múzeum. Rövid időre megállunk a tótlaki (Selo) körtemplomnál, amelynek párja már csak alig féltucatnyi van a Kárpát-medencében. Átutazunk a Vendomságon, majd a Kebele patakán átkelve az őrségi falvakban ereszkedünk le: Pártosfalva, Berkeháza, Jánosháza, Fazekasfalva, Domonkosfalva, Hodos, Kapornak. Még esteledés előtt vizsgálat alá vesszük a kapornaki néprajzi tájházat, majd visszatérünk Domonkosfalvára, ám az est közelsége miatt a 13. századi, dombtetőn álló katolikus templomát már csak a távolból szemlélhetjük. Vacsora után visszaindulunk Lendvára, csupa apró magyar falun haladunk át, a félhomályban megpróbáljuk még kivenni a Szent László-templomot és -kopjafát, s ezzel fárasztó, de értékes nap után szálláshelyeinkre térünk, hogy másnap újra nagyító alá vegyük a térség néprajzát.

A trianoni diktátum mintegy 910 négyzetkilométernyi területet és 22 ezer magyart csatolt el Magyarországra délnyugati sarkából, azt a térséget, amelyet ma Muravidék néven emlegetünk. Ezt a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság kapta meg, s nemsokára - főleg szerb nyomásra - elkezdődött a kisebbségbe került magyarság kálváriája. Az addigi Esterházy-birtokot felosztották, de ebből talpalatnyi sem jutott azoknak, akik továbbra is vállalni merték magyarságukat, a földet a betelepített szlovének kapták meg, akik telepeket, de több esetben egészen új falvakat hoztak létre. Ezt a módszert tudatosan alkalmazta az akkori hatalom, köztudottan asszimilációs szándékkal. De a nehezebb napok csak ezután következtek: a kis közösséget (mint-egy 30 falu) rendkívül hamar sikerült megfosztani értelmiségétől, s 1939-ben már az anyanyelvű oktatást is beszüntették, a művelődési mozgalmat minden eszközzel próbálták elfojtani. A várt eredmény nem maradt el: az 50-es évekre sikerült megtörni a magyarság öntudatát, s bár finomabb eszközökkel, de tovább folyt a kisebbség nemzettudatának elsorvasztása. Mi a mai helyzetkép? A vegyes házasságok aránya eléri az 50 százalékot, s az ilyen házasságokból születő gyermekek döntő többsége (70-75 százalék) már a többségi nemzethez tartozónak vallja magát. A magyar nyelvet még beszéli ugyan valamilyen szinten, de annak művelésére már nem törekszik különösebben.

A jugoszláv tagköztársasággá vált Szlovénia kisebbségi politikájában mutatósabb változásokra a 60-as években került sor, amikor elkezdtek megvalósítani a kisebbségi többletjogokra épülő nemzetiségi politikát. Ennek okai: a szlovének már ekkor elkezdtek nyugat felé "kacsingatni", így számukra fontos volt, hogy precedens megteremtésével hathatósabban támogathassák a főleg Ausztriában és Olaszországban élő kisebbségi szlovének ügyét; ugyanakkor politikusaik jól felmérték a nemzetközi helyzetet, így a kisebbségi jogok alkalmazásával jelentős politikai tőkét kovácsoltak, ami igen jól kamatozott Szlovénia 1991-ben történt önálló állammá válása után is.

Első látásra a szlovéniai kisebbségi politika példaértékűnek tűnik a balkáni térségben, s lényege abban rejlik, hogy az oktatás, a kultúra és az anyaországgal létrejött kapcsolatok ápolásának terén a szlovén állam jelentős anyagi támogatást nyújt a kisebbségeknek (magyarok és olaszok). Ugyanakkor 1959-től bevezették a kétnyelvű oktatást, amely kötelezővé teszi a muravidéki szlovéneknek, hogy az iskolában

megtanulják a magyar nyelvet! Első látásra igen pozitív lépésnek tűnik, talán elősegíteni látszik az együttélést, ám valójában ennek leple alatt a kisebbségi kötelezve van, hogy megtanulja a többségi szlovén nyelvét, s ezzel - legalábbis egyelőre úgy tűnik - igen demokratikusan és igen hatékonyan sorvasztja el a magyar fiatalok öntudatát. Nem beszélve arról, hogy a muravidéki magyarságnak még mára sem sikerült újra kitermelnie saját értelmiségét, s a térségben csak alig két-három magyar nemzetiségű pap van, a többi településen (így Lendván is) szlovén pap hirdeti az igét, magyarul ugyan, de a közösségek és a rászorulóknak lelki gondozása ezen kívül szinte teljesen mellőzve van. (Jelenleg egész Szlovéniában egyetlen magyar papnövendék tanul, az is szlovén nyelven, bár benne még igen erős a magyar nemzeti öntudat, s reménykedik, hogy tanulmányai elvégzése után papként a szülőfalujába kerülhet vissza majd szolgálni.)

Míg 1921-ben a Muravidék lakosságának egynegyede magyarnak vallotta magát, ma már csak alig 7-8 százalék a magyarság számaránya. E kis közösség művelődését, irodalmát, tudományos tevékenységét (főleg néprajzi, helytörténeti, szociográfiai és űvelődéstörténeti kutatások) a Lendván létrehozott Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet (igazgatója Göncz László) karolja fel és irányítja. Jelenleg mintegy negyven műkedvelő csoport működését segítik, évi 8-10 irodalmi és tudományos jellegű kiadványt, könyvet jelentetnek meg, magyar hetilapot (Népújóság), irodalmi füzetet (Muratáj) adnak ki, napi nyolc órában sugárzó magyar nyelvű tévé- és rádióstúdiót működtetnek. A független szlovén állam megalakulásakor létrehozták társadalmi és politikai érdekképviseleti szervezetüket, a Muravidéki Magyar Nemzetiségi Öngazgatási Közösséget (újabb nevén Muravidéki Magyar Önkormányzat). Próbálnak a jövőben gondolkodni, mindenképpen helytállni s itt (meg)maradni.

Végezetül hadd idézzem Tomka György, az MMNÖK elnökének szavait: "Történelmi pillanatok élünk meg, kérdéseket teszünk fel magunknak. A legnagyobb számú európai kisebbség mit kap e nagyvilágtól? Jó-e az a harc, amelyet mi választottunk? Mit kap Koszovó, milyen elismerést fog kívívni a vajdasági magyarság? Egy nemzetben gondolkodni - ez a mi feladatunk. Pár éve a kollektív jogokról még alig lehetett beszélni, mára Magyarország elfogadtatta ezt a világgal. Anyaországunk gazdaságilag és politikailag megerősödött, ezt ma mindenkinek el kell fogadnia Közép-Európában. Ezen nyelvtörvényekkel, szobraink meggyalázásával, Trianon nagy ünneplésével nem lehet változtatni. ( ) Számunkra elfogadhatatlan mindaz, ami ma Szlovákiában, a Vajdaságban és Kárpátalján történik. Mi békét kérünk a magyarok Istenétől. Ötven, száz év békét, s majd akkor - mint már a múltban is nemegyszer - ámulatba ejtjük a világot."

Kelt Erdélyben 1999., augusztus 3-án
Forrás: Erdélyi Napló